

Numerul 36.

Oradea-mare 7/19 septembrie 1897.

Anul XXXIII.

Ese duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

David baron Urs de Margina.

1816—1897.

Iarăș s'a stins unul din fruntașii noștri, care atât ca militar pe câmpul bătăliei, cât și ca luptător al culturii naționale, de o potrivă a fost totdeauna la locul seu.

David baron Urs de Margina a fost unul din aceia cari se ridică de jos până sus, din propriile lor puteri, numai prin sârguința și destoinicia lor.

Urmaș al unei vechi familii române, care încă la 1577 a fost nobilitată, David Urs de Margina s'a născut la 1816 în satul Margineni din Țara Oltului, adică în districtul Făgăraș.

Fiu de grănițer, după ce-și făcuse studiile militare la Năsăud, la 1834 a fost înrolat ca gregar pentru regimentul I românesc de grăniță. Abia intrat pe cariera militară, în timp de un an a fost înaintat de trei ori; astfel a ajuns iute sergent. Șese ani și mai bine servi în calitatea aceasta, până când la 1841 a fost înaintat

sublocotenent de cl. II. Alți șapte ani a petrecut în treapta aceasta, apoi mișcările din 1848 i-au produs și lui teren de activitate. În august al acestui an fu numit sublocotenent cl. I, iar în octombrie, acelaș an, locotenent.

De aici încolo, înaintările deviniră mai dese, având și dânsul în bătăliile următoare un câmp mai larg pentru dezvoltarea talentului și eroismului seu. A luat parte în campaniile militare din 1848/9 și a-nume în luptele de la Tergul-Murășului, Lörinczfalva, Ūrmös, Hidveg, Simeria, Kászon-Ujfalu și Bicsad. Drept recunoștință a bravurii sale, a fost distins cu crucea pentru merite militare, mai apoi înaintat la rangul de căpitan de cl. II; în anul următor, 1850, a fost decorat cu ordonul rusesc St. Anna; iar la începutul anului 1851 a ajuns căpitan de cl. I.

Într'aceste a fost transferat la regimentul de infanterie 34; de acolo în 1859, la regimentul de infanterie 52, unde a fost numit maior.

DAVID BARON URS DE MARGINA.

Resbelul cu Italia îl

puse iarăș la locul seu. El luă parte în lupta de la Solferino, unde a escelat prin bravura sa la apărarea Medolei, în potriua trupelor franceze de patru ori mai numeroase. Drept recunoștință a vitejiei sale, maiorul Urs a fost distins cu ordul coroanei de fer cl. III; tot în acelaș an i s'a conferit și crucea mică de cavalier al ordinului Maria Teresia, cu titlul de baron.

La 1860 a fost transferat la regimentul de infanterie 64 și în anul următor înaintat la rangul de vicecolonel, iar la 1863 la rangul de colonel. Mai sus n'a putut să străbată; căci sentimentele sale românești n'au fost bine vădute. Din cauza aceasta, la 1864 a fost pensionat ca invalid real.

Retras de pe cariera sa, nu s'a putut odihni mult, căci a erupt resbelul pruso-italiano-austriac. Colonelul pensionat, bar. Ursu, se simți îndatorat prin reputația și ambiția sa, a cere de nou serviciu în armata atacată de odată din doue părți. Ofertul fu primit cu bucurie și el numit comandant al fortăreței și insulei Lissa, cel mai de frunte punct de luptă.

Ori cât de nenorocos a fost pentru Austria resbelul acesta, istoria ei a putut să însemne pe paginile sale un fapt memorabil, bătălia de la Lissa, unde flota austriacă a bătut pe cea italiană. Toată lumea a ramas uimită de succesul acesta; iar Tegethof, vice-admiralul flotei austriace, a devinit nemuritor.

Din succesul acesta cu tot dreptul compete o parte colonelului br. Ursu, carele ca comandant al fortăreței și insulei Lissa, a ținut lupta cu italienii trei zile, până când a sosit Tegethoff. Împăratul a recunoscut și de asta-dată meritele bravului soldat român și încă în 1866 i-a conferit decorația de resbel coroana de fer cl. II.

Și cu asta se încheie cariera lui militară, căci în februarie 1867 intră iarăș în pensie.

Rentors în Transilvania, s'a așezat la Sibiiu. De atunci și până la moarte, îl vedurăm în fruntea tuturor mișcărilor noastre pentru înaintarea culturală și economică.

Ocupațiunea sa de frunte a fost conducerea învățământului pe teritoriul graniței militare, ca președinte al fondurilor granițerești, menite pentru susținerea acestor școli. Îndată s'a pus în fruntea stăruințelor foștilor granițeri din regimentul I din Transilvania, pentru primirea în propria lor administrare a fondului de montură în suma de 327.000 fl. meniți pentru scopuri școlare și a avut fericirea să se bucure de succesul acelor stăruințe, școalele granițerești au devinit școale de model, — dar în timpul din urmă guvernul prin dispozițiile sale arbitrare, a prefăcut școalele granițerești în școale comunale și astfel i-a luat din mâni conducerea, ceea ce l-a măhnit foarte.

Afară de aceasta, îl vedem între primii fondatori ai institutului „Albina“ din Sibiiu, fiind ales încă atunci vicepreședinte, post ce a ocupat până la retragerea sa în 1874.

Mai întinsă activitate a dezvoltat în interesul Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român. A făcut parte din comitet și a fost unul din cei mai zeloși stăruitori pentru ridicarea școalei de fete a Asociațiunii, de care s'a interesat mult până la moarte.

A bolit numai câteva zile și a încetat din viață la Sibiiu în 10 septembrie an. c.

Cu câteva luni înaintea morții sale, a lăsat toată averea sa, vr'o 50.000 fl., la dispoziția capitlului din Blas, pentru a se da stpendii copiilor de foști granițeri din comitatele Făgăraș, Sibiiu și Hunedoara.

În etern amintirea lui!

Scufundarea orașului Is.

Baladă bretonă.

I

*Aușit-ai ce atuncea omul domnului a ăis
Regelui Gradlon bătrânul, ce de mult domneșce 'n Is!*

*„Nu ve dați meru iubirei; după prea multă plăcere
„Și xadarnice petreceri, ca vcuî apoi durere“.*

*„Cel ce bea vin totdeauna, apa nu o va mai bea;
„Cel ce n'a știut odată, mai pe urmă va 'nvăță“.*

II

*Regele Gradlon bătrânul, astfel la meseni vorbi:
„Oaspeți veseli, bătrâni, tineri, cu acuma voi dormă“.*

*„— Lasă rege-acuma somnul, stă cu noi până la ăori.
„Dar de vrei, fă cum te-nvață capul albit de vnsori“.*

*Și ăicând aceste vorbe, el iubitu-încet șoptia
Ficei regelui: „Dar cheia, dulce Dalnii, scumpa mea“?*

*„Cheia-'ndată cu voi luă-o, după voc am să-ți fac;
Chiar și puțul voi deschide, numai ție ca să-ți plac“.*

III

*Ori și cine fiind acolo la o parte, — ar fi vădut
Adormit pe vechiul rege, — în mirare-ar fi cădut:*

*S'ar fi minunat vădându-l cu-al lui pěr alb ca xăpada
În mantaua cea de purpur, iar la coaste fiind spada.*

*Pěrul alb și lin, pe umeri îi cădea în bucle mari;
Iar la gât atěrnă cheia, înmodată-'n lanțuri tari.*

*Și-acel ce-ar fi stat acolo, la un colț supraveghiând,
Pe-alba fică-ar fi vădut-o în odac 'ncet întrând.*

*Ea s'apropie de tatăl, apoi în genuuchi se puse.
Luă-încet lanțul și cu cheia, și pe-as. uns apoi se duse.*

IV

*Totul doarme . . . 'n mieș de noapte regele 'n somn
e-adăncit,
Dar din câmp de-odată-un strigăt se ridică rălăcit;*

*Apa-a năvălit din mare și orașul c-înecat;
„Fugi o rege, fugi departe, marca digul a surpat“.*

*Blestemată fie fata care 'n noapte a deschis
Poarta puțurilor mării în orașul de la Is.*

V

*„Pădurare, pădurare, spune-mi ai vădut trecând
Prin această rale, calul lui Gradlon iute fugând?“*

*— „Nam vădut calul lui Gradlon pe aici peste tot
locul,
„Dusă 'n noapte aușit-am tropăind iute ca focul“.—*

„Spune-mi de-ai vădut pescare, pe un mal pe fica
mării,
„Peptenându-și încet pèrul, dusă 'n prada întristării“?
— „Am vădut pe-a mării fică, jalnică cântând pe
maluri,
„Și cântările ei triste, se plângeau ca niște valuri“.

OCTAV LECCA.*

M u ș c a t a.

În gropile întunecoase și pustii din Topa-Tatu, e
casa Nastasiei văduva. Vara, căscioara eră lipită,
spoită de Păunica și curată ca paharul; iarna de-
șindrilită de crivăț, umedă și scufundată în omăt
până 'n streșini.

Din depărtare vădută, coliba mai că nu semănă
a locuință omenească. O părtie cotită și îngustă duce
pană la dânsa; de pe șubredul-i coperiș se înalță un
fum sărăcăcios, cenușiu și subțire ca zăbranicul.

În nopțile lungi și geroase, Păunica eșă din lo-
cuința sa, urcă dealul și, ajungând în stradă, adună
cocenii de pe cale ca să mai poată desmorți înghețata
lor odae; cu toate acestea, lângă mușcata ei înflorită
la fereastră, Păunica se vedea cosând, s'auđiă cântând
în gropile întunecoase și pustii! . . .

Cu acul ea susținuse pe mama sa, care eră bē-
trână și pălmașe, dar acum copila se bolnăvise și a-
mēdoue pieriau de foame, așteptau moartea care nu
mai sosiă, în casa deșindrilită de crivăț, umedă și
scufundată, până la streșini, în omăt.

Afară se mai înmoinase. Într'una din zile, razele
plăpânde ale soarelui pētrundeau printre copacii înhor-
botați de chiciură și ajungând până la fereastră Pău-
nei, se jucau pe mușcata purpurie de la geam, resfi-
rând, pe obrazul vestejit al fetei, o bandă roșiatică.

Nastasia, care stă ghemuită într'un colț și zdro-
bită de durere, își frământă mîntea: cum zări floarea
înfrumusețată astfel de raza soarelui, tresări și, punēnd
mâna pe ghiveciul, singurul lucru care mai prețuia
ceva în acea casă, porni să iasă pe stradă, mișcând
picioarele pe cât o mai iertau pūterile.

Tochmai atunci un bogătaș își isbise osia d'un fe-
linar și, cu ajutorul trecătorilor, cercă s'o ridice.

Bētrâna, în dorința ce avea de a-ș scăpă copila,
mercea stringēnd la piept floarea 'n care îi mai eră
singura nădejde. Împiedicându-se, de sanie, ea cădū,
iar ghiveciul se sparse în mii de bucăți. Bētrâna is-
bueni în plâns și 'ncepū, în neșcire, s'adune cioburile.
Cei de față, ascultând-o și înțelegēndu-i durerea, îi
aruncară în poală milostenia ce merită. Mișcată, bē-
trâna le mulțumi, apoi tremurând, merse de cumpără
hrană și luminare să-și lumineze calea . . .

Păunica nu mai avea nevoie de nimic. De pe bu-
zele ei vinete sburase ultima-i rēsuflare. În lupta ei
cu moartea, frumosul seu pēr aurii, despletindu-i-se
îi atērnă din pat până jos. Când deschise ușa și o
vădū astfel, mama-sa, abia avū vreme a-i pune muș-
cata între suvițele astfel resfirate și stringēnd bine lu-
minarea ce cumpērase, cădū spre a nu se mai ridica
de lângă iubita ei copilă, care de miserie pierise, ne-
șciută, în gropile întunecoase și pustii din Popa-Tatu!

SMARA.
Red,

* Un nou colaborator al nostru.

S b u c i u m ă r i.

Sfânt ideal din altă lume — icoană sfântă de iubire,
Isvor etern de fericire și de eterne suferinți —
De ce mi-ai apărut în cale ispititoare nălucire
Și mi-ai zîmbit pentru o clipă, ca-'n altă clipă să me
minți?!

Tu ai șciut că al teu suflet, pustiu și rece-i pentru mine,
Și vecinic n'o să se desghețe sub vraja dorniceii pri-
viri;

De ce-'n fermecătorul zimbet și în privirile-ți senine,
Ai pus vāpaia fășărită a fășăritelor porniri?!

Ca să-mi răpești liniștea vieții . . . ađi robul farmaci-
lor Tale
În urma ta cu ochii-'n lacrimi de chinuri frânt și
sbuciumat —

Alerg stingher fără repaos spre colțuroasa vieții cale
Te strig mereu, mereu te caut, unde te-ai dus, un-
de-ai sburat?

Eu am cređut priviri tale în care se-oglinďă iubirea
Și focul unui suflet sincer, curat, ce nu șcie-'nșelă,
Și alintat de visuri sfinte-mi vedeam cu ochii fericirea:
Un basm de-o doioșie vagă, ce vecinic nu se mai
sfērșie.

Că m'am lāsat vrăjit de basme, ce mare-mi este amă-
girea . . .

Ađi inima-ți de ghiață-ascunsă sub masca dragosti-o
înțeleg!
. . . Se poate că mi-i dat de soarte: iubindu-te, nefericirea
Pe veci de viața mea trudită înlănțuindu-o s'o leg!

În nopți nebune de durere suspin cu inima pustie
Și liniștea ce mi-ai răpit-o zadarnic cerc s'o regăsesc . . .

O! aș putē cu vorbe aspre ca să te blastēm cu mânia
Și amintirea ta din suflet s'o șterg — cumplit să te
urēsc!

Dar nu te blastem . . . cum să-mi blāstem ființa scumpă
și iubită.

Când inima și ađi se sbate, se mistue de dorul Teu?!
Să fii scutită de durere, și în iubire fericită,
Eu-ți doresc ca respătire, că mi-ai făcut atāta reu!

EMILIAN.

Cugetări.

În părerile lor despre alții, oamenii, fără voce, se
judecă pe sine.

Despre cei morți nu vorbi de reu, pentru că
destui se vor află cari să le facă acest serviciu.

Un nebun e cel ce se crede unei femei, dar
mai mare nebun e acela care nu se crede nici uneia.

În tinerețe omul are prea multă inimă, la bē-
trânețe prea multă minte; bani, inse, nici odată n'are
prea mulți.

O națiune n'ar fi nimic; dacă n'ar pretinde
nimic.

Cum se fac vrăjitoarele!

Anecdotă populară în dialect bănăţenesc.

Gintr'un sat din mîncatu Orăviţii ierau doi fraţi dintră cariî al mîi marie ieră bogat şi făr copii, iar al mîi mic sêrac mărac şi plin de copii. Iei trăiau binie într'olaltă, dar al sêrac macar că eră lipit şi de foamie şi de sêlcie, tot nu-i pică lui la sococială ca sê ciersască cievă de la fraciesu şi dacă asta totuş se 'ntemplă apoi căută ca să-i respălăiască facieria dē binie cu ascultatu.

Dar s'o dus vriemea dē s'o urvit fratele al sêrac, şi biata lui vėduvă n'avend încotro, fu silită se ciară agiutori dē la cumnatu-so, că altcum prieri de foame cu copii cu tot. Cumnatu-so cie ieste ieste, le şi dgedge o vrieme cu şcirea şi fără şcirea muierii, dar sê stăm strimb şi sē vorbim girept, fie omul cât dē darnic şi dē cu inimă bună, totuş dila o vrieme Ńi sē punie prē inimă şi-Ń vinie dē-Ń scapă şi vorbie ficum, iŃ trecie gura prē dinaintee — DumneŃeu mē iertee — dē-Ńi vinie sē dai dracului şi milă şi miluit.

„Măi dă şi tu din mîni, nu-mi tot vini prē cap, că nici la minie nu-i izvor“ dzisă odată cătră biata vėduvă cumnatu-so când Ńi vini s'o miluiască iară cu cievă cum adiecă-l aflase în nieşee pāncuri posomoritee.

„Dar undge sē mē duc şi cie sē mē mai fac sê-raca dē minie, invaŃă-mă că tce-ascult!“

— Fătee vrăjitoariē, Ńi dzisă cumnatu-so cam din glumă, cam din loatcea!

— Dar cum sē mē fac vrăjitoariē, că nu-s haluită ca vrăjitoariē dē sfînteele miluitee!?

— Ei, dar tu credz că vrăjitorile Ńs haluitee dē miluitee? Alea-ş bat capu cum pot trăi mai uşor, nu ca tceine ş-ascieptee sē-Ńi picie mură 'n gura gata.

— Nu fie grăit! Dar n'ai vėdzut tu măi anŃer, prē Pisoanie în prāvălie la Rusalie cum o scutură miluitee, cum întorciă ochii prē dos, apoi Ńi Ńiniă stălp la cieri, cum vorbiă cu morŃii şi când Ńi puniau muierile criŃari şi libre prē piept, cum lŃe spuniă dē binie la ficcare ce-o dat dē pomană morŃilor lor, le spuniă la unŃi că-s în rai, la alŃii că-s la munci, — altuia că are sē munciască 100 d'ani pentru cio drăcut prē mumă-sa şi că nu se scapă dē muncă până nu-i facie popa 20 dē liturghiŃ, altu c'o blăstemat prē popa şi trebuie să-i citească cinci molitve dē iertăciune şi 5 sārindare în 5 ani şi mie m'o spus că bietu Ion ala mieu — frateito — n'are turteitāle dē preste an. Nu dzeu nu! că nici noi n'am avut cie māncă după moartee lui, şi n'am avut să-i dām de pomană . . .

— Ian taci cu fianca tă, nu mă ameŃi cu flie-căteiturile tăle! Poatecie că tu credz că miluitee Ń-or spus iei narodziile alea! Muierē, muierē! credge toatee flauzurile. Ian ascultă-mă tu ce-Ńi spun eu: fătee vrăjitoare, şi vi vidgea c'o să trăieşci ca ş-o doamnă! Acuş Ńs Rusalie aproape, când or jucă Caluceni în jocul marie, dutce tce uită la iei, şi când o fi mai multă gianie, fătee că ai cădzut prē spatē în mijlocu prāvăliei, fătee clienitā cum ai vėdzut prē Pisoane făcend. Io m'oi căută să me apropii de teinie, tce-vi strigă, tce-oi scutură se tce pomeniesc dar tu tceie fă că hulgeşci cu morŃii şi vi vidgea c'or vini şi la teinie muierē ca la Pisoane. Că cie ş-o dat ficcare dē pomană, cried că vi şci, c'ai fost prila toatecie pomēniele de când o murit fratei-mio!

— Aia oi şci, dar nu şciu nici o boabă de des-

căntecie, apoi şci că prila vrăjitoare vinie gianie dē sē lie descăntecie, ce-oi facie atuncia?

— Mare lucru! Dar care vrăjitoarie o şciut la incieput. Toatecie or furat căta descăntecie de la una, de la alta, că Ńi fi audzŃt că descănteciecu furat Ńi cu liac. Aşă vi fatcie şi tu. Ceri pr'un vātrai căta jăghiu, pui tāmānie prē iel, Ńi faci crucie şi incepi cam aşă: Amin, amin, descănteciecu maichii Vineri, pliecat-o lupu prē cărare cu coada 'ntrē picioare, prē patru picioare, apoi bolboroseşee mereuŃ, flece-Ńi pică 'n cap, şci cum fac toatecie vrăjitorile mincinoase mai caşci, mai faci crucie şi aşă . . .

Biata vėduvă sē gāndgi, sē socotei pān agiunsă a otări că dzeu e mai cinsŃit a celui, decăt a cerşii şi-ş propusē să sē facă vrăjitoarie.

La Rusalie vin Caluceni. Stanca noastră — c'aşă o chiemă — după iei, şi giucă cu iei la crucia drumurilor şi undgie erau poŃteiŃi, făcia adgecătēe cie nu fac muierē sānetoase şi prin asta atrasă încă dē teimpuriu privirea lumii aşă că lumea inciepu a vorbi că „Stanca nu-i cu toatecie apile“. Dar când o vėdzură în prāvălie în jocul mare lungitā prē şele cu ochii stŃilpiŃi şi o audzŃră bulguind cu morŃii şi cū cumnatu iei în taină se trudieşee s'o deşceptcie, audzai muierile dzicend: „am vėdzut că n'o să-i fie de binie, sêraca or haluit-o miluitee, ian hai să ne spună cie vedge dēsprē morŃii nostri“.

Şi Stanca spunea tot ce şcia şi cum şcia mai binie aşă că toate muierile sē mirau şi sē crucieşau de spuseliē iei. „Că dzeu aşă dē binie vedge tot, tot m'o spus cie godge am dat dē pomană. Nici n'am mai vėdzŃt aşă vrăjitoarie bună, un miel am minit mumii dē pomană şi Ńi aia o vėdzut.“

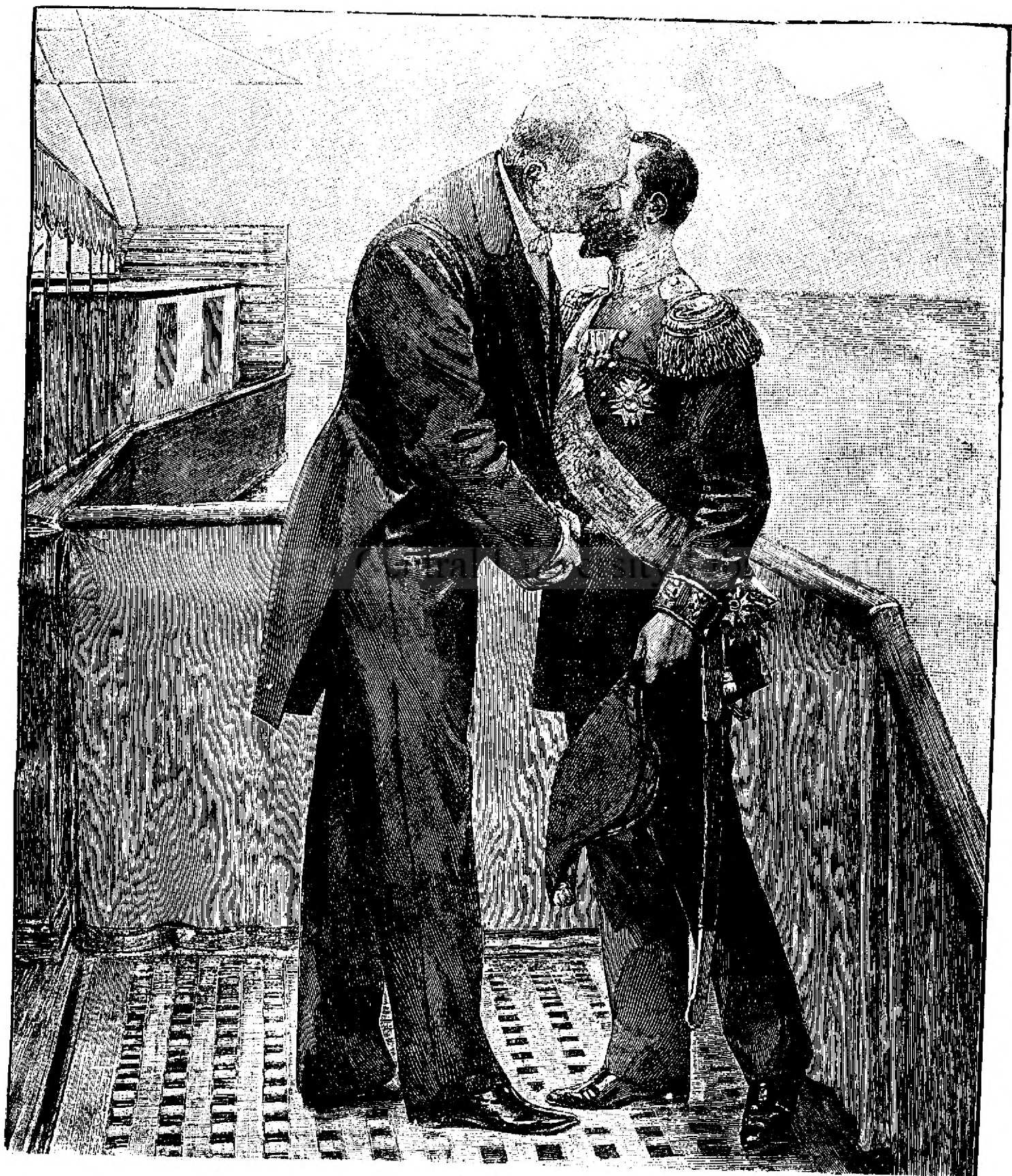
Atāta o mai trebut şi lumea o ocoliă dē erau la ea ca 'n tērg cu întrebatee, cu bani şi prē ficcare-Ń indestuliă şi Ńi spunia ce i-o dat mortului dē pomană. Mai binie spunia dē morŃii alor oameni cariŃ or dat toate dē pomană copiilor iei. Alora Ńieca Stanca — nu le lipseşee decăt sārindare în biserică.

Când fu la chiugiă, Stanca nosstră ostenisē d'atâteia prorociŃi şi dzisă că nu sē mai vedge prē lumea aialaltă, dar care mai are voiă sē le spună, să-i aducă acasă o Ńoală a mortului ca s'o pună prēste noaptee sub căpătāni, şi mānie li-o spunie ce-o vėdzut. Când dgedge să sē scoale, nu putu până nu o rėdgiarā neşcie vecine a iei, carie o şi dusēră până acasă dē subsisiori.

După cie agiunsē acasă şi-ş numără vinitu, sē bucură vėdzend că are destul dē trai cu casa şi gloata iei pr'o lună. D'aci naintee nu trecu dzi de la Dum-niedzeu să nu-i vină când unu când altu ca să-i dge în semn ori să-i intoarcă, să-i facă apa dē dureri etc. Iar regulat în tōată sēptēmāna de 2 ori făcia cinsteele albe, dē 2 ori cinsteele negre pēntru cari, afară dē pui ori puică, fānină, unt, linguri parē, 9 bani ş. a., şciindu-o muierile că-i sêracă, Ńi mai aduceau una căta pāsulie, alta căŃia crāmpei, laptee şi altce liegumi, aşă încāt în scurtă vrieme sē scapă de toatecie nievoile şi ocārile.

Destul că se zgodgi că la toŃi cărora li-o descāntat în Ńiua când o cădzut, li-o fost binie şi prin asta i-o mers viesta în tot māncatu nostru, ba şi prestē hotar; şi nu ieră bietiag care să nu vină la vrăjitoaria Stanca să-i descāntee.

Viesta Stanchii se lăŃi ca fulgeru şi ia vingiecă şi cinēr şi bētrān şi orb şi şchiop; aşă după vr'o 2 ani se 'ntemplă că cumnatul iei — omul al bogat —

SĂRUTAREA ȚARULUI.

s'o 'niecat c'un os. Chiemat-o doctori, adus-o vrăjitori din lumie din țară, dar toacie înzedar, osu nu l-or putut scoacie din girelian.

„Chiamă pră noru-ta — îi dziceau muierile — că dzeu dă iestă știutoare prăslă ia și vi vigiă că de loc îți trecie“.

Dar putciă el Doamnie să chieame pră noru-sa când șcia că el a învățat-o să se facă vrăjitoare ca să se scapie dă ia!? Se 'nțelegie că d'asta nu șcia nici muieria lui, și d'ia și ia stăruia una ca s'o chieame și s'o chieemie.

„Chieaț-o, dzisă omul, gândind in iel, că cinie șcie poacie o mări fi furat vr'un descântec de la vr'o vrăjitoare și ala șcie și iel că-i cu liac.

Stanca noastră nici c'ășcieptă s'o chieame de 2 ori, ci veni îndată, dar spusă cumnatului la uriechiă in pat, că ia dzeu nu șcie mai mult decât o 'nvățat-o iel.

„Nu facie nimic, „descântă tot ce șci“, dzisă bi-tiagu.

— Aduceți căta jăghiu pr'un vâtrai și puneți căta tămănie“, porunci ia. Iș făcu crucie, luă vâtraiul in mână, ochi prăstă cumnatu-so cu iel, căscă odată (apen și inciepu tarie: „Amin, amin descânteciu măichiil Marți (că ieră Marți,) plicat-o lupu pră calie pră cărariă, cu coada întră piciorie, pră patru picioarie“, apoi inciepu a trondorosi și alteie vorbe cie-i pică 'n mintee.

— O! ho! ho-ho! inciepu a ridgie in clocoteie cumnatu-so bitciag cum ieră, pentru că n'audzisă altcie vorbie decât carie o învățat-o iel; dar cu risu ăsta carie ieră dă la baierile inimii, îi țisni și oșu din gușă și așa s'e scapă de moartciă.

— No! ai vedzut că n'am mințit, — dziseră a tunci muerișu ce sta cu gurile căscatcie prîn sobă.

— „Vedzut dzeu vedzut ce n'ăș mai fi credzut“.

Maidan în iulie 1897.

LIUBA-IANA.

În liniște.

*Inbătăat adoarme câmpul
În parfum de floricele,
Pecând vântul pe de-asupra-i
Cântă-a jele!...*

*Sub clipirile de stele
Fermețat tresare lacul.....
... Visător vâslăsu-n luntre
Bate tactul.*

*Pintre stânci făcându-și calea
Rîul, cade-'n triste șoapte,
... Din vîrduch se lasă-a lene
Neagra noapte.*

*Codru-aseullă taina nopții,
Nici că-'ncearcă să se mișce...
Totul e așa feerie
În liniște!*

Turda.

S. B. MUREȘAN.

Într'o farmacie.

O zi de tîrg.

(Urmare.)

Când eși nevasta aceasta, se aflau pe țară vr'o 6 rețete aduse de niște femei in decursul glumelor de mai sus. Femeile steteau acum într'un unghiu borborosindu-ș necasurile reciproc. Erau doue.

Prima: Doar nu-i fi dta beteagă?

A doua: Doamne mulțămescu-ți, că nu știu ce-i beteșugu pân' acum. Am tot audît, ba acum și ved, — mai ghine n'ăș vedé — cătu-i de reu beteag, da pe mine m'o păzit Maica Domnului — drăguța.

Prima: Apoi cui iei leacurile?

A doua: La al nost — lui Niculae.

Prima: Noa?...

A doua: O! lele Bușe, ce mai trag cu el, io gîndesc că n'o mai tras om pe lume. Tot un chiu și-un vai și noapte, de nu știu ce să mă mai fac. Și-apoi nici chin ca la alți oameni, că nu-l doare nimic. Nu se vaelă de nimic pe lume, da tușeșce, tușeșce de să iei lumea 'n cap de mila lui. Îți ia aușu nu alta. Am mai audît și io oameni tușind, dapoi chiar așa, — de când sînt, îl ține uneori, — lele Bușe, și căte-un sfîrtaiu de cias într'una, de gîndești ba acum, ba acum plesneșce. I se bobotesc și i se rușesc ochii, de țî frică să te uiți la el. Și nu țî-ar chi inima așa ră, dacă-i vedé că dup'atata opinteală scuchie batăr ceva, cât de cât... par c'atunci tot ai mai nădăjdui că doară... dară... dă spre ghine, dac'aruncă reutatea aceea din el, — da vedî cătu-i negru su unghie?...

— Nici atăta!... Și asta mă bagă 'n groapă de jie!

— Nu mai pociu trăi, nu mai pociu trăi!.. Fost-am pe la doftori, fost-am pe la potici de io gîndesc că mai n'o chi leac neluat de mine, da ajută-i ceva?... Ți-ai găsit! Se uscă pe chicioare, uitându-te la el. Îi numai ca o umbră; și șehilodit — a Doamne fereșce... Numai chelea și oasle! Și țî se rupe inima când te gîndești la atăta cheltuială și ostêneală — și tot nimic. Că uite... trăim și noi cum ghiată putem, cum a dat Ddēju drăguțu, de ađi pe mîne, și mai ghine și mai rêu; și de când cu beteșugu aesta am tot scos și dat, de băgat n'o mai avut ein' să bage, și-apoi nu-i nimica fără fund, toate se gată odată... Și 'n toată ăiua mîncare la cochii, ba plăteșce doftorii, ba pe la potici, de unde să mai iei? Îmi chică inima de durere și amar (plînge.) Doamne fă-ți po-mană și ia-me odată și pe mine să nu-l mai ved'ășă chinnuind, că tot mă prăpădese io făr' de ăile.

Prima: Nu vorghi așa, lele Chivă, că-i păcat. Cine să grijească de cochilași dacă-i muri dta? Pune-ți mai ghine nădejdea 'n Ddēju drăguțu; el de nu țî-a ajută, că după cum ved' io, asta-i boala a sacă, și altu nu-ți mai ajută. Da ce să te 'ntreb io?... Nu te-ai gîndit v'odată să nu chie cumva v'o făcătură și să chemi pe cineva să-i descante? Astăđi-i lumea ră, lele Chivă, și trebuie să ne-ășteptăm la toate.

A doua: La asta m'am gîndit io dint'u'ntéiu, lele Bușe. Cântatu-l-am și descântatu-l-am pân' dincolo, da ajută-i ceva?... De geaba toate! Nu-i chip și modru de scăpare!...

Prima: Atunci tot boala a sacă-i, care đie io. Da mai cearcă cu buruieni, că acelea or ajutat la mulți și Ddēju drăguțu-i bun, o făcut destule minuni. Numai

nădejdea 'n Domnu și 'n Maica Preceastă să nu ți-o cherși, c'atunci-i rău!

Farmacistul: Sânt gata, poștește!

— Cu cătu-s?

— 42 de crucerii. Îi dai de 3 ori pe și câte-un prav de-acesta. Cu acestea i se mai alină tusa. Resuflă greu?

— Resuflă, domnule, de tot așa-i face cheptu . . . (Arată cu mâna.) (Farmacistu clătină din cap.) Aicia-s banii, domnule, poftim. Numai de i-ar ajută ceva. Mu-mi pare rău de bani, cu toate că nu mai am; îmi dau și iia de pe mine numai să-l mai văd odată om ca legea. Da mi-am cherdut toată nădejdea, că m'am înșelat prea de multe ori. (Pleacă.) Acum par că nici să mă duc la răstinit.* Mai cu samă acuma sara și noaptea-l ține mai greu. Noaptea . . . noaptea . . . par că nu se mai găta nici odată. Tot un căhăit cătu-i noaptea de lungă. (Plânge.) Doamne, Doamne, până când tot așa? . . . Ce blăstēm pe capu meu? . . . — Mai rămăi sănătos dle.

— Toi binele!

— Audă-te Ddēu!

— Mai hai pe la noi, lele Bușe.

— Haida numai, c'om și mai veni (ese.)

Farmacistul cătră a doua:

— Ai pe cineva bolnav de friguri?

— An, dle, un băiat. Are o boală blăstēmă de tot. Îl scutură uneori de-i clănțanesc dinții 'n gură, și-apoi alte ori îl iau niște cherbinșli de cură apa tot părău pe el. Datu-i-am câte toate. M'o 'nvățat muierile 'n tot chipu, da nu-i ajută nimic, — par că-i alte clea. O sclăghit în 2 săptămăni ca 'n 2 luni.

— Așă ve trebuie! . . . că dvoastre umblați tot cu fleacuri — cu buruieni și cu descăntece — și numai când e omul pe doaga morții, când nu-i mai poate ajută nimeni, chemați medicul, și-apoi dacă nu-i mai poate ajută, umpleți satul: „că ăsta-i doftor slab . . . că nu șcie nimic . . . că ți-o omorit copilul* . . . și alte comedii! De ce nu chemați medicul la vreme?

— D'apoi mai șcie-ne și păcatele. Ne tot spun muierile, că și cutare și cutare o avut boala asta și i-o trecut cu asta și cu cealaltă . . . și-apoi noi dacă nu șcim și nu ne-o dat Ddēu minte, domnule, credem și gândim că ne-a ajută și noaue.

— Ba vi-i milă de câteva pițule, ca să mergeți la medic să ve prescrie ceva. Muierile totdeauna trebuie să fiți mai cu cioc și să știți mai mult ca alții, cari or învățat atăția ani de șile cum să vindece boalele. — Lăsați boala să se invechească cu gândul că doară . . . doară . . . și numai după ce vedeți că-i reu, ve aduceți aminte că mai sânt pe lume și medici. Atunci ați da banii aceia întreit, numai să vedeți vindecată boala, dar de regulă e prea târziu. Așă mâncați dvoastre sănătatea și viața scumpă a oamenilor. Scumpe la țărițe și ieftine la faină. Nu gândiți la păcat?! . . .

— Vai de capu meu, mi-ai băgat frica 'o oasă domnule poticariu, da de-aici încolo am să jiu totdeauna aici, când oi simți v'un beteșug și nu mai ascult cât oi chi io de muieri, numai fă ghine dă-mi acum odată leacuri bune să-i treacă băiatului, că mi-ai amărât inima de tot.

— Eu nu-ți pot da, făr' ce-i scris aici — ce ți-o scris doctorul.

— Noa . . . noa . . . numai să chie bune!

* Restignit.

— Doctorul va șci că ce-i lipsește băiatului și ce trebuie să-i serie!

— Apoi el dacă nu va șci, domnule . . .

— De câți ani e băiatul?

— De 15, mere pe 16.

— No veți ce faceți cu negrija dvoastre? Cum e slab băiatul, îndată poate căpătă și altă boală. — of-tica sau alt ceva și în câteva săptămăni se duce de par că nici n'a mai fost de când lumea!

— Doamne păzășce-mă! (Își face cruce.) Așă-i, domnule, dacă-i omu prost și nu pricepe.

— Aici-s leacurile, — sânt gata. Bagă de seamă și te ține de ce ți-o spus doctorul. Nu-i da de mâncare făr' ce ți-o spus el, ai înțeles?

— Înțeles domnule, foarte mulțămim, bogda-proaste!

(Va urmă.)

Toamna.

I

Venturi reci scutură pomii,
Timpul verii s'a sfârșit,
Cade bruma și ici totuș
Uită-o roză-a înflorit.

Astfel încă 'n toamna vieții,
De și pletele-au 'nalbit,
Trece încă-un vis de vară
Prin sufletul oboșit.

II

Câte flori până acuma
Pe câmpii n'au veședit,
Dar când vine primăvara
Alle 'n loc au înflorit.

Astfel și noi ne vom stinge,
Cari ne-or plâns ne vor uită,
Și pe iarba groapei noastre
Alții iară vor cântă.

III

Pe-un drum cu flori îmbrățișati
Treceam pe-aici odată,
Aceea vreme scumpă ași
Ce 'ndepărtată!

Tăcere 'n giur ca 'n țintirim,
Cărarea e pustie,
Și la picioare-mi mișcă trist
Frunziș de vie.

În sufletu-mi de jale plin,
Pustie e căfară,
Și câte-un gând mai spune slab
De primăvară.

TRAIAN.

Henrik Ibsen.

— Studiu critic. —

(Urmare.)

IV

Gbsen a păstrat până astăzi multe reminiscențe din vremea aceea când se ocupă cu medicina. Ca student în medicină învățase să disece cadavre și ca farmacist să pregătească leacuri pentru bolnavi. Dar nici atestatele lui din Grimstadt, nici cele din Christiania n'au fost prea strălucite.

Și totuși, când privim la șirul lui de drame din epoca aceasta, vedem înaintea noastră pe medicul și pe farmacistul de odinioară, lucrând însă de astădată cu un succes, precum nu l-a mai ajuns medic înaintea lui. Pe masa sa de disecție nu e întins un cadavru omenească, ci un monstru viu: „societatea omenească“, cu care deja de la întîia sa încercare dramatică intrase în luptă. Dacă înse atunci mâna lui neșpertă tremură, dacă adeseori îl vedem șovăind înaintea unei tăieturi și punând cuțitul pe loc fals, acuma mâna lui e sigură și tăieturile lui operațiuni radicale, cari dor, căci sunt făcute în carne vie. Dar Ibsen lucrează pentru că e convins, că societatea de azi e bolnavă, și se dedică acestei cariere pentru că cu toate acestea o iubește și dorește din inimă să o vadă sănătoasă. Dramele sale sunt pilulele ce le pregătește bolnavului, pilule amare, dar cari cuprind în sine sucul vindecării.

De aceea e foarte greșit a-l numi pe Ibsen pesimist. Dacă chiar am adopta astă numire, ar trebui să o modificăm precum a făcut-o Brandes, în „pesimist de indignare“. Când privește relele societății de azi, îl cuprinde durere, sufletul său țesut în ideale înălțătoare e adânc jignit, dar de-odată cu astă măhuire stă firmă în inima lui și convingerea unei puțințe de îndreptare. Deosebindu-se de pesimiștii epocii romantice, cari se tânguiau despre decadința omeniei, ridicând în slavă timpurile de odinioară țesute în poezie și frumsețe, precum le arată Eminescu în satirele sale, el crede că simburile reului nu zace în timp, ci în om, care totdeauna a fost același și în loc să se tânguie dorindu-și moartea, el se bucură de viața sa, pentru că ea îi dă puțința de a lucra spre îndreptarea acestor omenimi.

De aceea el caută toate punctele bolnave ale so-

cietății, și le desfășură înaintea noastră în toată golă-tatea și slujenia lor, nu înse pentru că să poată strigă: „Priviți în ce impregiurime teribilă trăim și puneți capăt acestui cuib de dureri luându-ve viața“, ci: „Vedeți, îngroziți-ve și ve îndreptați!“

El ȳice ca tinerul nostru poet Sempetreaun („Insedar“):

»De vrei să poți, atunci vooșce!«

A ȳis Christos în cartea sfântă . . .

dar nu respunde ca acesta . . .

»Dar dintr'un chaos de voințe
Tot neputința te înspăimântă«,

ci pentru el o voință de fier, o energie ca a lui Brand e în stare să facă din om ființa cea mai apropiată de Dumnezeu. Iar apostolul omeniei, care îi arată drumul cel adevărat, are să fie poetul, nu prin aceea că îi arată *cum trebuie să fie*, ci înspăimântându-l cu grozava realitate, arătându-i *cum este*.

De aceea când se uită la societatea omenească, nu o privește, ca pesimiștii romanticismului, la lumina secundară a lumii, ci la lumina limpede a soarelui, ochii lui ageri au ceva din razele lui Röntgen, pătrunzând adânc până în ungherile cele mai ascunse vederii, iar fotografiile ce ni le dă, sunt ca și ale razelor X întunecoase, dar au însușirea prețioasă de a arăta locul bolnav, pe care vederea noastră nu îl poate distinge fără ajutorul lui.

Modelul lui, care îi servește la experimentările sale anatomice, e societatea norvegiană, pe care atât

de bine i-a fost dat să o cunoască. Și de și astă societate l-a maltrălat atât de grozav, de și defectele ei sunt atât de teribile, totuși el o iubește din adâncul rănitei sale inimi, nădăjduiește în dreptatea ei și din străinătatea, unde ea îl surghiunise, îi trimite niște versuri tremurătoare de dragoste, ca acestea :

Tu, ce mi-ai dat să beau amar-lecuitoare
Otravă, ce în suflet putere respăndește,
Ce-ai dat tăria luptei în amargit de soare
Poetului, ce-acuma spre groapă 'n cet' pășește —
Tu, țara mea, ce-odată cu inim' oțelită
Mi-ai dat sandala friicii cu bățul d' exilare,
Și-ai pus merinde 'n straiță-mi: o viață 'n grigișadilă, —
Primește de departe o caldă salutare!

Ortaoul înderétnic

Căutând punctele esențiale, cari constituie societatea omenească, se oprește, de și numai pentru un moment, la *religiunea* ei și ea pretutindeni află și aici ipocrisie în loc de credință, cultul formei, în loc de adevărata religiune. Când vorbește Brand, de și Ibsen s'a ferit totdeauna de subiectivitate în drame, auzim adeseori vocea indignatului poet.

Pentru el instituțiunile și riturile bisericești

În timp ce toate s'au născut,
Și de aceea trebui doară
Să piară 'n timp, căci ce-i făcut
De muritor, trebui să moară!

Nu forma dată de oameni cuvântului dumnezeesc, ci acest cuvânt însuși e simbul vieții. El nu se poate închina într-o biserică clădită de mână omenească, fie ea cât de pompoasă. Când Brand e gata cu clădirea bisericii, aruncă cheia în mare, căci Gerd îl cheamă la biserică sa ideală, care nebunului îi pare stâncă, dar care-i casă dumnezeiască, unde șomolul lăvinelor și șuierul vântului e predica cerească, unde și-o cald de și te afli între troiene de ghiață. Măreția naturii e aceea, care-l face pe Ibsen să înghenunche înainte atot puterniciei creatorului, o dăbravă, o stâncă, o pașșee sunt cele mai menite locuri de închinat, un fir de iarbă tremurat de adierea zefirului de sară te umple cu evlavie, luna luncând prin nori, e în stare să te convertească de la gânduri ateiste, întocmai ca pe Vlahuță la mormântul iubitei sale, iar nu o biserică, unde cea ființă pe care mintea omenească nici să o presupună nu e în stare, o vești zugrăvită de un pictor stupid înaintea ta, unde evlavia ta e sfărîmată de chipul unui unchiaș, căruia și se dictează să te închini toate duminicile între 9—11 înainte de ameață. Minunate și pline de amărăciune sunt cuvintele pe cari Brand le adresează pictorului Einar:

Amice, tu ce pictor ești,
Iar spune-mi cum și-l plăsmuești ?
De-atâtea ori l-ai desemnat
Și lumea și l-a admirat.
Ca moș, așa-i că l-ai vopsit ?

Einar : Da.

Brand : Natural, cu pâr albit

Și rar cum moșu-ți îl avea,
Și barbă albă ca de nea. —
Cu fața blândă, nu-i așa ?
Dar și aspru știe să privească
Pe mici copii să-i îngrozească ?
Iar chipul e cu mult mai dres,
De-i faci pantofi și 'n cap un fes,
Și ochelari i se cuvine.
Căci, de, bătrânii nu ved bine !

Einar : (Mănios.) Ce vrei să spui ?

Brand : Nimica reu!

Îți zugrăvesc după natură
Pe-al țării noastre Dumnezeu! . . .
Șovăitor voi vi-l doriți
Și printre degete voiți
Al vostru deș să ve privească !
Al meu furtună, al vostru vânt,
Al meu puternic, nu plâpând,
Ne 'nfrânt al meu — iar nu elastic,
Iubind al meu — eclesiastic

Al vostru. — Tiner e al meu
Judecător și Dumnezeu. —
Iar nu e'al vostru nevoiaș.
Un chel, neputincios unchiaș !
Un uragan e gla-ul seu.
Precum lui Moise i-a grai . . .
A stat la Ghideon un soare
Pe loc, când el a poruncit !
Minuni și ați ar sevărgi,
Atât de lași de nu am fi !

(Va urmă.)

SEXTIL PUȘCARIU.

Făcutul de mărit (După dată.)

Marți sara se duce fata cu descântătoarea, — ori mai bine și cu meșteru, — la vale. Se bagă amândouă în apă: fata ia de 9 ori apă cu gura, dar să nu se resulfie, pe care are să o pună la foc să fiarbă de marți până marți sara într'un cicort. După ce gată fata cu lucrul acesta, meșteru ia un pistol și pușcă la față printre picioare, dar se înțelege până ce e încă în apă. Apoi pornese la casa fetei, unde meșteru strigă după necuratul în cele patru colțuri de casă:

Mei puce pucilor.
Fata dracilor:
Eu te chem căneșco,
Tu vină lupesce;
Eu te chem ca gându.
Tu vină ca vântu.

După ce a sosit, meșteru îl îndrumază la data fetei în modul acesta:

Te mân după data N. N.
De-o fi 'n sat,
Adă-l din sat;
De-o fi 'n țară,
Adă-l pe sară;
De-o fi 'n păș,
Adă-l din păș;
De-o fi pe laviță, adă-l de acolo:
Să n'aibă stare,
Nici almare,
Nici cină,
Nici hodină,
Ci la data lui să vină.

Atunci feciorul, cum l-a cuprins deseântecul, desculț, fără pălărie ș. m. d. vine la față și se îndrăgostește în ea și o ia de soție.

Din Coroia, Bihor.

IOSIF STANCA.

Centenarul lui Leopardi.

Giacomo Leopardi s'a născut la 29 iunie 1798 în Recanati, Italia, înse, încă de acum se pregătește să sărbătorească, în 1898, prima aniversare a aceluia care a fost, nu numai cel mai ilustru dintre poeții sei după Petrarca, dar, tot odată, și cel mai demn de admirație prin frumusețea caracterului și înălțimea geniului seu.

Affieri, Foscolo, Parini — precursorii independenței — încercaseră, la sfârșitul secolului al 18-lea să deștepte, în tinerețea italiană, sentimentul libertății. Speranțele lor se îndreptaseră către revoluția franceză, dar au fost desamăgiți, vădând pe misionarii republicei invadând în peninsula, ca cuceritori, sub comanda lui Bonaparte. Domnia lui Napoleon I și apoi Sfânta Alianță au apăsât ca un jug Italia. Totuș, învățămintele poeților și cugetătorilor n'au rămas fără roade. Dacă conspirațiile carbonarilor și rescoalele din 1820 au fost înecate în sânge, Leopardi a păstrat vlaga aspirațiilor, iar rescoalele de la 1831, din Modena și Bologna, au dovedit cât de puternic erau fermentate. O muncă ascunsă se deseversise. Așteptările vagi erau însoțite de convingerea că era o sarcină de îndeplinit. Se aplicau la studii; gustul se purifică, se rupea cu școalele și cu doctrinele cari nu admiteau decât supunerea la regulile clasice, iar inimile emancipându-se de stăpanirea melodiilor energice ale lui Petrarca și ale lui Metastasiu, se deschideau unor accente mai energice. Spiritele, împreună cu romantismul francez, englez și german, — se întorceau dincolo de veacul al 17-lea, revenind cu entuziasm la „Divina Commedia“ a lui Dante, care e nu numai centrul poeziei din evul mediu, ci și codul patriotismului italian.

Toată mișcarea aceasta s'a personificat în Leopardi. La 16 ani, surprinde lumea prin știința lui precoce și este unul din primii eleniști în Europa întreagă; în critica textelor celor mai obscure rivalizează cu maeștrii filologi. La 20 de ani, este clasat printre liricii cei mai mari; este egal cu Petrarca și, une-ori, îl întrece chiar. Suflet stoic de Roman, transfigurat de cultul frumuseții elenice, insufletit de pasiuni mărețe, visează pentru Italia modernă mărirea evurilor antice, ruperea tuturor lanțurilor, renașterea intelectuală și morală; și nu se mărginește numai a le visa, ci arată calea, mergând în fruntea luptătorilor, cu o ardoare neobosită, cu brațul întins spre orizontul pe care îl lărgește, spre viitorul pe care îi profetisează.

La 39 de ani moare, și Italia pierde în el pe cel mai nobil fiu al ei; dar Italia înțelege cât de mare e pierderea pe care o suferă și „Căntecele“ lui Leopardi devin imnurile tirteice cari vor conduce la isbândă.

Giacomo Leopardi era slab și bolnăvicios în copilăria lui, iar colegii de școală îl numiau în deridare „il gobetto“ (micul ghebos). Părinții lui credeau că va muri înainte de a atinge vârsta de bărbat. Totuș, tatăl seu, mai mult din amor propriu decât din interes pentru copil, l-a trimis la școală foarte de timpuriu. Erudit el însuș, contele Monaldo Leopardi voia ca fiul seu Giacomo să fie și el, iar dorința aceasta a fost îndeplinită

peste așteptările lui. Cu cât înse Giacomo era vrăjmașul ori-cărei opresiuni, cu atât contele Monaldo era partisan al vechiului regim, „del dolciss'imo governo del Papa“. De aci s'au iscat, între tată și fiu, desbinări, triumfând la urma urmei voința de fer a lui Giacomo.

Prietenii cari îl incongiurau, erau convingși de superioritatea lui. În 1831, guvernul provisoriu din Ancona se întrunise în comitet general, spre a proceda la alegerea unui deputat la Recanati pentru adunarea provinciilor unite ale Italiei. Sub președința contelui Filippo di Colloredo, asistat de membrii comitetului, printre cari figură și contele Monaldo Leopardi, și în fața a 17 consilieri, se depun buletinele în urnă și, la despoerea scrutinului, se proclamă ales, cu unanimitatea voturilor, contele Giacomo Leopardi. Adunarea națională era convocată pentru 20 martie, în Bologna; n'a lucrat înse, fiind că la 21 Austriacii au luat din nou în posesie orașul. Astfel, poetul n'a avut ocazia de a se produce la tribună.

După terminarea pacificării, tatăl lui Leopardi se dedă la adevărată orgie de furie reacționară. La 17 decembrie 1833, apare o broșură neiscălită cu titlul „Dialoghetti sulle materie correnti dell'anno“ și cu motto „La verità tutta, o niente“, (tot adevărul, sau nimic.) Cărticica aceasta a avut un resunet imens; i s'a făcut șeaze ediții în trei luni și a fost tradusă în mai multe limbi. Cuprinsul ei era un țesut de moțiuni și de propuneri, dintre cari cele mai moderate cereau desmembrarea Franței și retrocedarea Greciei către Turcia. Cartea a avut un așa mare resunet, încât Manzoni o recomandă lui Sainte Beuve ca o scriere în prosă italienească cum nu s'a produs de multă vreme, iar Lamennais îi făcu onoarea unei lungi și serioase refutațiuni. Giacomo Leopardi, vădând că i se atribuie lui paternitatea acestei cărți ultra-reacționare, a desaprobato prin publicitate, declarând că nu e autorul ei. În acelaș timp, a adresat o scrisoare tatălui seu, rămasă inedită, pe care o reproducem aci în întregul ei.

„Trebue să știți că identitatea numelui și faptul că eu însuși sunt foarte cunoscut, fac să mi se atribuie mie cartea despre care se știe că e scrisă de un Leopardi. În Roma, doue treimi din public cred că opera aceasta e scrisă de mine. În Toscana, toți cari o cred scrisă de un Leopardi (iar nu de Canossa sau de altcineva,) mi-o atribuie mie. În Luca, broșura s'a răspândit împreună cu numele meu, iar ducele de Modena, care știe, probabil, adevărul, nu esită de a spune în public, că autorul sunt eu, că mi-am schimbat opiniile, cum a făcut și Monti, și toți oamenii de treabă. Unii vorbesc de convertirea mea, alții de apostasia mea, și așa mai departe. Am stat la indoială timp de patru luni, și în sfârșit m'am decis să vorbesc. Aceasta pentru doue cuvinte.

Mai întâiu, pentru că mi se pare nedemn să usurp într'un mod oare-care ceea ce aparține altuia și mai ales domniei tale. Nu sunt omul să me împodobesc cu meritele altuia. Dacă mi s'ar fi atribuit romanul lui Manzoni, n'aș fi așteptat patru luni de dile; aș fi desmînțit șgomotul chiar din prima zi.

A doua rațiune este că sufer a trece drept convertit, sau asimilat cu Monti și ceilalți. N'am fost nici odată ireligios sau revoluționar, nici în fapt, nici în doctrină. Dacă principiile mele nu se potrivesc cu cele profesate în „Dialoghetti“, principii pe cari le respect în dvoastre și în toți acei cari sunt de bună credință,

totuș n'au fost astfel, ca să fiu dator să le desaproab. Onoarea mea cere să declar că nu m'am schimbat intru nimic în opiniile mele, ceea ce am și făcut-o precât mi-a fost cu putință, în unele ziare. În celelalte, nu mi s'a permis să o fac*.

Nu trebuie să uităm că rëndurile acestea erau scrise într'o vreme când or-ce eugetare liberală eră aspru suprimată în Italia. Scrisoarea lui Leopardi eră dar făcută spre a atrage asupra lui ura invingătorilor, și totuș a fost publicată. Reacțiunea l-a cruțat, de sigur pentru că ducele de Modena l-a cređut convertit cu sinceritate ca și Monti. Italia inse nu-i făcea această insultă; ea n'a încetat de a crede în poetul seu și de a înțelege semnificarea invectivelor contra omninerii cari sânt accentul general din Cugetări, „Palinodie“, „Paralipomene“, și din „Ginestea“, ultima piesă în versuri a lui Giacomo Leopardi. Tinerimea italiană se închină în fața acestei ființe slabe și bolnăvicioase, care evocă o Italie de giganți. Îi remănea credincioasă, iar sufletele găsiu în cetirea „Cântecelor“, hrana speranțelor lor.

În zilele din aprilie 1849, când tinerii într'un fior de entusiasm, pun mâna pe arme, ei repetă versurile lui Leopardi. Cu doue-șeci de ani mai târziu, Leopardi exercită iarăș o inriurare hotăritoare, iar eu-vintele acestui mort, refugiat în mormânt, sânt încă temute. În 1859, Pietro Merlino din Calabria e condamnat la trei mii de ducăți amendă pentru că citia „Cântecele“ lui Giacomo Leopardi.

În schimb inse, cu un an mai târziu, Victor Emanoil al II-le face să i se ridice o statuă ca o datorie de recunoștință a Italiei cătră marele poet.

V. N.

Ilustrațiunile noastre.

David baron Urs de Margina. La biografia din capul foi noastre, aici adaugăm numai, că portretul ce publicăm acolo e din anii 70, în uniformă de colonel.

Sărutarea țarului. Întreaga Franciă e alarmată de bucurie. Alianța ruso-franceză, enunțată cu ocașiunea întrevederii din urmă a președintelui francez cu țarul Nicolae II, a produs un entusiasm ce nu se poate descrie. Acea alianță s'a exprimat prin sărutarea cu care țarul s'a despărțit de oaspele seu pe bordul vaporului. Diarele ilustrate franceze s'au și grăbit să eternizeze momentul acesta. De acolo reproducem și noi ilustrațiunea noastră.

Ortaoul înderătnic. Elisa voiă să se joace, inse n'avea cu cine. A pus dar pe micul mopsi Filax pe scaun, să-i fie loc de ortac. La rëndul seu Filax nu se pricepea la d'al de aste și remănea foarte înderătnic la toate sforțările ei. Degiaba se silia să-l învețe. Înderătnicul nu voiă și pace.

LITERATURĂ și ARTE.

Șcirl litorare. Dna Smara, cunoscuta noastră scriitoare, va scoate în curënd de sub tipar la București, un volum intitulat „Mosaicuri“ din care, înainte d'a eși, ne-a trimis și noue câteva bucăți, pe cari le-am publicat rënd pe rënd. — *Di Traian Mihailu,*

care a publicat și în foaia noastră mai multe poesii, sub numele „Traian“ va scoate în curënd la Orăștie un volum intitulat „Adieri“.

Teatrul la Români. Di Dimitrie C. Ollănescu, membru al Academiei Române, lucrează la istoria teatrului românesc. Din importanta sa lucrare, a cetit unele părți în doue ședințe ale Academiei Române. Acestea au apărut acum în o broșură, în editura Academiei Române, sub titlul general „Teatrul la Români“, partea I, care cuprinde datine, năravuri, jocuri, petreceri, spectacole publice și altele. Seriера dlui Ollănescu, gustată cu multă plăcere și în saloanele bucureștene, este o lucrare instructivă și petrecătoare în acelaș timp. Partea aceasta se ocupă de timpurile premergetoare teatrului și ne descrie cu colori vii obiceiurile poporului român, precum și viața din saloane, datinele de la serbători, începând de la Crăciun, cășlegile, Brezeia, Turca sau Turca, Cerbuțul, Vasilea, jocul Iroșilor și Vicleimul, Plugușorul etc.; trecând apoi la jocuri, ne presintă un tablou fermecător în care vedem Sërba, Chindia, Bătuta, Călușerul, Hora și altele multe, indicând și musica lor. Toate acestea, într'o expunere ușoară și plăcută, într'o limbă clară și neaoșă românească, pe care ai tot ceti-o. Prețul 85 bani.

Analele Academiei Române. A apărut tomul XIX, seria II, 1896—1897, din „Analele Academiei Române“ partea administrativă și debaterile. Tomul acesta cuprinde procesele verbale ale ședințelor săptămânale după închiderea sesiunii generale din 1896 și până la sesiunea generală din 1897, precum și procesele verbale ale acestei sesiuni, dimpreună cu rapoartele presintate și cu lucrările cetite. Cetitorii noștri au cunoștință despre cuprinsul proceselor verbale, căci la timpul seu i-am informat despre toate lucrările de căpetenie ale Academiei Române. La unele raporturi inse, încât ne va permite spațiul, vom revini. Prețul 4 lei 50 bani.

August și Literații. Una din lecturele cele mai prețioase, ce s'au ținut în sesiunea generală din urmă a Academiei Române, a fost lucrarea dlui Ioan Kalinderu, intitulată „August și Literații“ despre care la timpul seu noi am publicat o informație detaiată. Acum aceasta lucrare a apărut în broșură, ca edițiunea Academiei Române, cu mai multe ilustrațiuni, ca August pe scaun, Agrippa la Roma, Mecena, Mosaic găsit aproape de Susa înfățișând pe Virgiliu între musele Cleo și Melpomena, Marceliu, Orașiu, Iulia fiica lui August, Livia, statuia lui Ovidiu în Constanța. Prețul 35 bani.

Teatrul Național din București. Aflăm din diarele bucureștene, că artistul Leonescu a presintat direcției Teatrului Național o comedie intitulată „Minciuni convenționale“, al cărei subiect e scos din viața socială bucureșceană. Totodată s'a pus în repetiție piesa „Judecător și frate“, dramă în 3 acte, un tablou și un prolog, tradusă din franțuzeșce de dl Const. Notara. Stagiunea se va deschide cu „Fântâna Blandusiei“ de V. Alecsandri.

Lyra Română. Di Juarez Movilă lucrează la un mare almanach, ce se va pune în curënd sub presă și va apăre sub titlul de „Almanachul Artistic, Lyra Română“. Acest volum va cuprinde, între altele, biografia și portretele artiștilor dramatici și musicali mai de valoare din țară, precum și a mai multor persoane marcante, cari au contribuit la dezvoltarea artelor în țara românească. În afară de acestea, va avé mai multe din lucrările artiștilor, articole privitoare la ar-

tele noastre, piese musicale, diverse, ilustrațiuni umoristice.

Fond de teatru național-românesc în Bucovina. Primit din Cernăuți următoarele rânduri: Pentru a vulgariza în poporul nostru sistemul Reiffensen, s'a format un comitet, care a pregătit publicarea unei broșuri populare despre bătăile după sistemul amintit. Traducerea în limba română e făcută de dl dr. I. V. Pașcan, catehet gr. or. la școala populară comunală din Cernăuți, strada Transilvaniei, căruia i s'a oferit din partea comitetului un onorar de 50 fl. Dl Pașcan a depus suma aceasta, drept început din partea familiei sale, pentru întemeierea unui fond de teatru național-român în Bucovina, cu sediul în Cernăuți. Felicităm ideea și dorim din inimă ca aceea să fie sprighinită din toate părțile.

Plare și reviste noue. *Curierul Serei* se va numi un nou ziar ilustrat cotidian, care va apărea la București începând din 20 septembrie v. — *Revista Modernă* e titlul unei reviste noue literare, care a început să iasă la București, sub direcțiunea dlui Constant Cantili. — *Albina* va fi titlul unei reviste populare, pe care o va publica la București un comitet numit de dl ministru al cultelor și instrucțiunii publice.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Enea Drăia*, avocat în Abrud, și dsoara Hortensia Mihaiu, fiica dlui Ioan Mihaiu, proprietar în Orăștie, își vor serba cuernia la 8/20 septembrie, în Orăștie. Felicitările noastre! — Dl *P. Șepțianu*, absolvent de teologie al diecesei aradane, s'a fidanțat cu dsoara Silvia Juica, fiica dlui Mihail Juica, administrator protopresbiterial în Sre-diștea-mică. — Dl *Iosif Birta*, absolvent de teologie al diecesei Caransebeș, s'a logodit cu dsoara Silvia Mircea în Petroman. — Dl *Ioan G. Ionică* din Predeal s'a logodit cu dsoara Virgilia Maria Pandrea din Tohanul-vechiu lângă Brașov.

Sciri personale. Pr. *SSa episcopul dr. Dimitrie Radu*, întorcându-se de la Stăna-de-vale, unde a petrecut mai bine de trei săptămâni, s'a oprit o zi în Oradea-mare, și a făcut mai multe vizite pe la Români și la alții. — *Profesorul dr. Weigand* a continuat studiile sale de limbă în săptămâna trecută la Mediaș și în giurul Reghinului. — Dl *Petru Popovici*, administrator al protopresbiteratului Abrud, a fost ales protopresbiter acolo.

Asociațiunea. *Despărțământul Orăștie* al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român se va întruni în adunare generală în comuna Turdaș la 26 septembrie n. sub presiul dlui dr. I. Miha, secretar dl L. Bercian. Cu asta ocaziune se vor împărți între popor cărți folositoare; iar după ședința se va deschide expoziția industriei casnice femeieșci ale țerancelor din Turdaș și Pricaz.

Jubileul episcopului Mihail Pavel. Am scris că în toamna aceasta se vor implini 25 de ani, de când In. Pr. *SSa părintele episcop Mihail Pavel* a fost numit episcop la Gherla, de unde apoi a venit la Oradea-mare. Jubileul acesta se va serba în trei rânduri.

Prima serbare s'a ținut în sâmbăta trecută, fiind aniversarea numirii sale de episcop. Atât în catedrală, cât și în celelalte biserici diecesane, s'au ținut servicii divine. A doua serbare va fi în decembrie, când a fost consacrat de Papa; dar serbarea principală va fi în februarie, când s'a ocupat scaunul episcopesc.

Înmormântarea baronului David Urs de Margina s'a făcut duminică la 12 l. e. în Sibiu cu mare pompă bisericească și militară. A oficiat însuș Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul dr. Victor Mihályi de Apsa asistat de opt profeți. Distinsul orator bisericesc, dl dr. Arseniu Bunea din Blaș, a rostit un panegiric de toată frumusețea. La mormânt infanteria a dat salva de onoare și opt bubuituri de tunuri ale artileriei au încheiat actul funebral.

Congresul bisericii gr. or. române. Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Miron Romanul a convocat congresul ordinar național-bisericesc al provinciei mitropolitane gr. or. române, la Sibiu pe 1/13 octombrie, la orele 9 înainte de miadăzi, în care și după terminarea riturilor bisericești, va urma numai decât deschiderea congresului și se vor începe lucrările congresuale, conform regulamentului afacerilor interne.

Petreceri cu dans. *La Storojinetz* în Bucovina. Societatea academică română „Junimea” din Cernăuți va aranja la 7 octombrie n. o serată cu dans. Președintele de onoare e dl dr. I. cav. de Flondor, președintele societății dl Ioan cav. de Cupareanu. — *La Hădărău* în Transilvania inteligența română va da la 8/20 septembrie petrecere cu dans, în folosul bisericii gr. c. de acolo. Președintele comitetului aranjator e dl Teofil Pop.

Sfințire de biserică. La Drăguș, în comitatul Căgărașului, se fac mari pregătiri pentru sfințirea bisericii gr. or. române de acolo, care se va face la 8/20 septembrie. Actul sfințirii îl va severși însuș Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Miron Romanul, cu asistență strălucită.

Cât tutun se consumă în toată lumea. — După o ultimă statistică în toată lumea se consumă pe un an un miliard de chilograme de tutun, în valoare de douăspre-dece miliarde de franci. Printre țările cari fac cea mai mare consumație de tutun, Olanda stă în frunte cu o consumație de trei chilograme și jumătate pe an și pe cap de locuitor. Și e foarte curios că țara renumită pentru țigările ei și pentru comerțul ei cu tutunul, Spania, nu consumă decât o jumătate de chilogram de tutun pe an și pe cap de locuitor.

A murit: Valeriu Tempea, pretor în Reșița-montană, la Cluș, în 8 septembrie, în etate de 25 ani.

Călinarul săptămânei.

Duminica (XIV) înainte de s. crucei, Ev. dela Ioan c. 3. gl. 5 a. inv.			
Ziua sept.	Călinarul vechiu	Călin. nou	Sorele
Duminică	7 Mart. Sozon	19 Sidonia	5 27 5 50
Luni	8 (f) Nasc. Procurelei	20 Eustachiu	5 29 5 47
Marți	9 PP. Iochim și Ana	21 Mateiu	5 30 5 45
Mercuri	11 Mart. Minidóra	22 Maurice	5 32 5 42
Joi	12 Cuv. Teodora	23 Tecla	5 34 5 40
Vineri	13 Mart. Autonom	24 Gerhard	5 35 5 38
Sâmbătă	14 Mart. Corneliu	25 Cleofas	5 37 5 35

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

CU TIPARUL LUI IOSIF LÂNG ÎN ORADEA-MARE.